

ДИФЕРЕНЦИРАНО ПРЕПОДАВАНЕ В ОНЛАЙН СРЕДА

доц. д-р Пепа Митева
Бургаски свободен университет

DIFFERENTIATED TEACHING IN THE ONLINE ENVIRONMENT

Peпа Miteva
Burgas Free University

***Abstract:** Differentiated teaching is relevant again after many years of oblivion in education. What stands out here is not so much the practice of working in mixed age classes, but in a digital classroom with students with diverse composition in terms of opportunities and deficits. The article offers a modern view for conducting an integrated lesson - on the one hand with the traditional tools of the textbook and the lesson content, on the other - transferred to the online environment.*

***Key words:** differentiated teaching, online environment, interactivity, time management.*

Диференцираното преподаване е възможност за съвременното образование. То е предпоставка за внасяне на съдържание в една нова среда от многообразие сред учениците – емоционално, интелектуално-познавателно. Дава възможност на учителя да се приспособи към разнородната среда, като промени утвърдените подходи и внесе нов ритъм на часа, нов поглед и интегритет на взаимно отблъскващи се детайли в обучението. Диференцираното преподаване е не само за деца в риск и дефицити – то е комплекс от умения за всяка среда с многообразие. В диференцираната класна стая, съчетано с добро управление на времето могат да се приложат практики, които са трудно достъпни в традиционното преподаване. то изисква нова нагласа на педагога и на класа.

Мотивацията за това проучване е споделено преподаване в онлайн среда по време на кризисната ситуация в страната ни и в света с COVID-19. Наложиха се множество нови инициативи за обучение и подкрепа на учители (безплатни вебинари). Една от тях е иницирираната от Издателство КЛЕТ, България през месеците март-юни, 2020. Като автор и водещ на такива формати и анализът от споделеното (над 500 учители-участници в вебинарите) станаха видими някои аспекти от преподаването, различни в условията на дигиталната класна стая. Прави впечатление възможността да се приложат детайли от диференцирано преподаване като удобен и ефективен метод в „ограничението“ онлайн-обучение. Откроиха се дефицити и предимства на диференцираното преподаване, които са продукт към момента на академично наблюдение. Някои по-важни изводи се фокусират в **предимствата** на онлайн преподаването в диференцирана среда:

- диференцираното обучение „е теория за обучението, която дава възможност на учителите да работят с разнородни групи ученици. Обхващат се чрез планиране на уроците всички различни нива и обучаеми в един клас, преподавателите могат да съз-

дадат среда, насочена към широк диапазон стилове на учене, интереси и способности, срещани в един клас“ [2, с. 12];

- диференцираното обучение се основава на убеждението, че учениците учат най-добре когато правят връзки между урока и личния си опит; когато са въввлечени в интерес [пак там];

- диференцираното обучение дава добри възможности за включване на ученици с разнородни възможности в процеса на обучение;

- диференцираното обучение е възможност за „систематичност и разбиране на напредъка на ученика по отношение на ключови елементи на учебното съдържание и изграждане на мост между него и ученето“ [3, 32];

- диференцираното обучение в онлайн среда е подходящо за деца с повишена училищна и ситуативна тревожност за се представят по-успешно, благодарение на фронталната срища в дигиталната класна стая, която изключва прякото наблюдение и активност на останалите участници в процеса;

- диференцираното обучение подкрепя ученици с дефицити да покажат по-силно своите ресурси в проектното обучение, където индивидуалното представяне е приоритетно;

- диференцираното обучение стимулира индиферентните ученици да засилят мотивацията си за учене, поради прякото наблюдение на тяхното участие и възможността за персонална обратна връзка;

- диференцираното обучение засилва междупредметните връзки в онлайн среда, при добро владение на дигиталните устройства от учителя и възможността за пряко включване на втори ко-обучител;

- диференцираното преподаване в онлайн среда е възможност за работа в единна дигитална среда след включването на образованието като корпоративен клиент с единен достъп в Microsoft и т.н.

Споделените дефицити в преподаването, открити в тези месеци на онлайн обучение са в следните области:

- недостатъчни все още умения на педагозите в страната и достъп за работа в разнообразната и богата на възможности онлайн среда;

- липсата на устройства, които да стигнат до всяко едно дете и семейство;

- неуменията на някои родители да работят в онлайн среда и да бъдат в подкрепа на децата (особено при най- малките ученици);

- недостатъчни комуникативни и презентационни умения на някои учители за работа в онлайн среда (интонационни особености, език на тялото, мениджмънт на времето и др);

- недостатъчни уменията за делово общуване, планиране на времето и структурирано водене на урока в дигитална класна стая от някои педагози;

- недостатъчни умения за управление на професионалния стрес и гъвкавост в бързо променяща се среда и т.н.

Ето и някои дефицити конкретно в диференцирания подход, открити в представителни изследвания до момента, цитирано в <https://bg.drafare.com>:

- системите се променят бавно и не са в състояние да се справят с нуждите на учениците, учителите, родителите;

- учебният план е негъвкав и трудно променяем;

- необходимо е много допълнителна работа за учителите;

- необходими са надграждане в ролите и личността на учителя;

- необходима е професионална нагласа и подготовка на учителя за работа в нови условия;
- необходими са умения за намеса в деликатни взаимоотношения при делене на групи по успеваемост и възможности на децата;
- инструкцията в диференцирания подход се съсредоточава върху запаметяване, а не върху уменията за мислене на по-високо ниво, поставяйки учениците, които се борят с запаметяването, в неравностойно положение;
- потребностите на учениците с различен произход и увреждания рядко се удовлетворяват по подходящ начин – тя се основава на фалшиво предположение, че всички деца са равнопоставени и някои са „предназначени“ да се провалят и др. [вж б].

Тези и други особености на диференцирания подход го превръщат в предизвикателство на съвременното образование, особено в рязко променяща се среда – както по отношение на неговото прилагане, така и в преодоляване на съществуващи дефицити.

Акцентът върху ресурсите на диференцираната класна стая несъмнено може да оптимизира и начините на преподаване и организация на онлайн класната стая. Подходящи инструменти, които повишат авторитета и успеваемостта на учителя са достъпни за всяка среда.

На първо място, като приоритет и в концепцията на „позитивната класна стая“ е предимството на доброто познаване личността на всяко едно дете / ученик. Това е възможност учителят да опознае не само характеровите особености на своите ученици, а и техните основни потребности и интереси, което ще доведе до нови възможности за обвързване на учебното съдържание с „житейските перспективи“. То води и до изграждане на по-добра връзка със семейството. Всеки родител се доверява в по-висока степен на учител, който познава нуждите и възможностите на неговото дете и ги споделя добронамерено.

На второ място диференцираната класна стая изисква професионално подготвен учител, от гледна точка на самопознание, квалификация, предварително целеполагане и приоритизиране на задачите в по-тесен и по-широк план. Дигиталната грамотност и бързото вникване във възможностите на онлайн ресурсите за интегриране в обучението е и конкурентно предимство в личен и корпоративен аспект. Този профил на учителя поставя и още изисквания пред него:

- да планира оптимално „ограниченото време“ в онлайн урока;
- да планира време за „Out-teaching“ – време за насочващ разговор извън обучението [1];
- да обърне внимание на речевата си култура и междуличностна комуникация, която в интернет включването рязко се откроява и няма възможност за компенсация;
- да организира много добре времето си и подбора на инструменти за преподаване;
- да се подготви с предварителна нагласа за работа в home office – подходящо място, изчистено от битови разсейващи детайли и приспособено към работна, делова среда; удобен работен стол и подръчни материали и дидактически средства; предварително разграфено време, например „моделът Pomodoro“, който приспособен към преподаване може да изглежда така в нов ритъм: 10 мин. преподаване на урочно съдържание, 1-2 мин. пауза под формата на психогимнастика за намаляване на напрежението, за стимулиране на внимание и концентрация, за креативни въпроси, за гимнастика на ръцете или очите – игрови модели, които ангажират вниманието на учениците в онлайн среда и в същото време превръщат урока в забавен, дават пример как

да се научим да организираме работата си, без да се преуморяваме и тя да стане досадна.

Така учителят организира не само своя работен процес, но учи децата на организационна култура и упражнява контрол над емоционалното и познавателно включване на учениците [вж 5].

- да се поставят ясни, кратки и изпълними цели на урока – учителят демонстрира модели за фокус на вниманието, като „чек лист“, дневен режим, „То DO List“ за задачи и съпоставяне в персонален календар на дейностите;

- да подготви инструменти, които отчитат *напредъка на учениците* във всеки един момент – такава е „Таблицата за напредък“, която освен графичен дизайн за изравняването изисква и няколко ключови въпроса: „Какво съм постигнал? Какво не успях да постигна? Какво ще предприема като план за напредък?“ Този инструмент е удобен и завключване на родителите в самооценката на децата, визуализиране на учебното пространство въщи и споделяне в подходящо време с групата на онлайн класа;

- да се ориентира (учителят) в специфичните познания за „стил на учене“ и „оценка на знанията по предмета“ на всяко дете (съществен момент, освен познаване на характера и темперамента на ученика) – тази информация е необходима като входно и изходно ниво и тя се прилага в традиционната класна стая, но в онлайн среда допълва възможността на педагога за индивидуална работа с детето и родителите, даване на домашно, творчески задачи и отговорности пригодени за конкретните умения, за да може ученикът да компенсира дефицита с допълнителни дейности, за да се открий и подсили самооценката си;

- да познава концепцията на Гарднър за „множествените интелигентности“ и тяхното практическо приложение в ученето и преподаването, например: „нагледни средства към лекциите; графични помагала, които да се попълват едновременно с четене на текстове; места за практикуване в класната стая; работа по групи и индивидуални проекти, ще достигнат до много различни типове обучаеми; обхващане на всички типове обучаеми, смяна на методите на преподаване: лекции, дейности, работа по групи, самостоятелна работа – възможност за една по-богата учебна среда за всички“ [вж 2];

- да познава инструментите, подходящи за всеки тип интелигентност, които приложени синхронно в урока обогатяват неговите възможности за достъпност до всяко дете, например:

Лингвистична – история, обсъждане, легенда, новина, ток шоу, интервю

Логическа – формула, експеримент, силогизми, аналогии, симетрия

Телесно-кинестатична – движение, карти, пъзел, излет, демонстрация

Визуална – схема, графика, слайдшоу, изкуство, карти, мемо, скулптура

Музикална – рап, ритъм, инструмент

Междучелностна – среща, социални умения, проект, обратна връзка

Личностна – качества, цел, ценности, статия, есе, собствен опит

Природна – наблюдение, описание, ландшафт, бинокъл, лупа, животни и др. [пак там].

- да прилага методи, които оптимизират учебното съдържание в посока на запаметяване и др., например „Таксономията на Блум, 1956“ в която Бенджамин Блум „създава система, която категоризира нивото на абстракция на въпросите, използвани често в образованието. Терминологично променена, но основната теория остава същата. Задачите се категоризират *от мисловни умения на по-ниско ниво* (Lower Order Thinking Skills – LOTS) до *мисловни умения на по-високо ниво* (Higher

Order Thinking Skills - HOTS) – използват се ключови глаголи и въпроси, думи, текст, упражнения, цели изречения и т.н.“ [вж 4];

- да изучава програми за достъп, например: FastForWord, Reading Assistant, ForBrain и SoundSor, които подобряват когнитивните умения (за четене, писане, концентрация, запаметяване, учене на език, слухова обработка и т.н.), използват се в случаи на дислексия, разстройство на слуховата обработка, аутизъм, дефицит на вниманието и др. С FastForWord, учителите спестят време и могат да бъдат по-ефективни в диференциране на класната стая. FastForWord SmartLearning Technology осигурява няколко начина за справяне със затрудненията с четене: Автоматизирано оценяване – идентифицира нивото на уменията за четене на даден ученик; Персонализирана, интензивна практика на четене – съответства на нивото на умение за четене на конкретното дете; Корекции на четенето в реално време – в помощ на ученика, когато учителят е зает с подкрепата на друго дете; Онлайн доклад за учителите, за да следят прогреса в нивото на четене на всеки един отделен ученик, Scientific Learning [вж 2];

- да прилага обективна и прецизна система за „оценка на приноса“ с похвали и награди, което мотивира учениците и родителите и създава интерес към нови знания;

- да благодари и да учи децата в изразяване на „Благодарност“ – умение, което според последните изследвания за щастието засилва усещането за принос, щедрост, включване и съпричастност към другите, както и осъзнаване на необходимостта от заедност, скипна работа;

- да умее да общува със съвременните родители, като разбира и оценява правилно техните ценности и потребности, дава навременна обратна връзка за ученика и проявява информираност за възможности за подкрепа извън училището, в посока на квалифицирана помощ и съпричастност;

- да работи активно за управление на стреса и стимулиране на жизнената си енергия и грижа за здравето, като част от цялостната концепция Wellness – всеки грижовен към себе си човек може да се грижи и за останалите в общността, а един клас, макар и в споделено онлайн пространство е организъм, който се нуждае от комфорт, за да бъде успешен, макар в дистанция.

Всичко споделено препраща и в създаване на един цялостен образ на съвременния учител в условията на дигитална среда – именно усилената работа по „личния бранд“ на педагога. Този полезен навик да изграждаме непрекъснато и надграждаме адекватен образ, съобразен с контекста и съответен на момента ни прави по-конкурентни, по уверени и по-смислени като хора – пример и авторитет за нашите възпитаници.

Литература:

1. Василева, Р. Стратегии за организиране на диференцирано обучение. (www.researchgate.net/publication/331155405).
2. Информационен наръчник за съвременни методи и теории в образованието, 12. Корпус на мира на САЩ, България.
3. Томлинсън, К. Диференцирано преподаване в академично разнородни стаи. ЦПО, София, 2018.
4. Bloom B. S. (1956). *Taxonomy of Educational Objectives, Handbook I: The Cognitive Domain*. New York: David McKay Co Inc.
5. <https://geocon.bg/2018/10/15/kak-chrez-pomodoro-tehnikata-da-upravyavame-rabotnoto-vreme/>
6. <https://bg.drafare.com>: